

ABD’de CPA’lerin Karşılaştığı Sorunlar Meydan Okuyuşlar ve Fırsatlar

J. Clarke Price, CAE*
Başkan ve CEO
Ohio Eyaleti CPA Odası

ABD’deki CPA mesleği, Enron ve WorldCom skandallarının açığa çıkmasından sonra ve Sarbanes-Oxley yasalarının kabul edilmesine sebebiyet veren diğer benzeri olayların ertesinde eşi benzeri görülmemiş bir meydan okumanın olduğu dönemden geçmektedir. Yasa yapımcılar, düzenleyiciler, müşteriler ve CPA’lerin kendileri muhasebe mesleğinin bu duruma nasıl tepki vereceği konusunda kaygılı idiler. Çok şükür CPA mesleği bu duruma yerinde tepki verdi ve kamuoyunun güvenini tekrar kazanmaya yönelik adımlar atmaya dikkat etti.

Konuların Çokluğu

Bugün ABD’deki CPA mesleği, konuların çokluğu durumu ile karşı karşıyadır.

* Clarke Price, 24.000 üyesi olan ve ABD’nin en büyük 4. CPA teşkilatı olan Ohio Eyaleti CPA Odası (The Ohio Society of CPAs)’nın Başkanı ve CEO’sudur. AICPA’ye bağlı Accountants Legal Liability Committee’nin ve Accounting Careers Committee’nin geçmiş dönemlerde başkanlığını yapmıştır. 1991’de AICPA tarafından Distinguished Service Award’a layık görülmüştür.

Price, 22 Eylül 2005’te İstanbul’a gelmiş ve İstanbul YMM Odası’nın aylık toplantısında bu konuda bir konuşma yapmıştır. Price, bu yazıyı MUFAD Dergisi için hazırlamıştır.

- Kamuoyunun dikkati CPA’ler üzerine odaklanmaya devam etmektedir.
- Denetçinin bağımsızlığına yönelik meydan okuyuş artarak devam etmektedir.
- Finans Müdürleri gündemde olmaya devam etmektedir.
- Sarbanes-Oxley yasaları, kamu kuruluşu olmayan kurumları şiddetli bir şekilde etkilemektedir.
- Kamu Kuruluşu Muhasebe Gözetim Kurulu (The Public Company Accounting Oversight Board) etkisini giderek genişletmektedir.
- Devlet merkezli sistemin her eyalette farklı sonuç doğurmasında olduğu gibi düzenlemeye ilişkin karmaşık durum artışını sürdürmektedir.
- Sınav tecrübesine sahip olmak, her ne kadar olumlu bir deneyim olarak görülse de, bilgisayar merkezli yeni CPA sınavının uygulanmaya başlanmasıyla birlik-te sınava giren aday sayısında bir düşüş görülmektedir.
- Öğrenciler arasında CPA mesleğine olan ilgi tüm zamanların üzerinde görülmektedir, muhasebe eğitimi veren okullara olan kayıtlar son 3 yılda %17 oranında artmıştır.

- Emsal teftişlerin şeffaflığı, düzenleyiciler arasında oldukça güncel bir tartışma konusu olmaya devam etmektedir.

- Özel şirketlerin bağımsız standartlarının olması fikri, giderek güç kazanmaktadır.

- Deneyimli muhasebeci kadrosuna duyulan ihtiyaç giderek artmaktadır.

- CPA mesleği, yasal düzenlemelere ilişkin kimi kaygılardan ötürü, düzene ilişkin birtakım sancılı değişikliklere tabi olmaktadır.

Bu konuların her biri başlı başına önem arz etmektedir. Tüm bu konuların bir arada oluşu ve karmaşık bir yapı arz etmesi, CPA'lerin ihtiyatlı olmaya devam etmesinin çok daha önemli olduğu ve CPA'lere hizmet eden örgütlerin şu ana kadar olandan daha etkili olma ihtiyacı duyduğu bir ortam yaratmaktadır.

Her ne kadar CPA'lerin bugün için karşı karşıya olduğu ortamın ana sebebi olarak Sarbanes-Oxley yasalarını işaret etmek kolay bir yol olsa da, gerçekte bu sadece sebeplerden biridir. Şüphesiz söz konusu yasalar, yasa yapıcıların, düzen sağlayıcıların ve kamuoyunun dikkatlerinin muhasebe mesleği ve tüm düzenleyici şemalara yönelmesine sebebiyet vermiştir; fakat toplumun ve genelde iş dünyasının karşı karşıya kaldığı değişim ortamını bu sürecin temel faktörlerinden biridir.

Kamuoyunun İlgisinin Göz Kamaştırıcılığı

CPA'ler kamuoyunun düşüncelerine her zaman için büyük önem vermiştir. Meslek mensupları, CPA'lerin başkalarının sırtından geçinen, basit bir şekilde rakamlara odaklanan ve iş dünyasının sorunlarına yaratıcı çözümler getiremeyen kişiler oldukları şeklinde kamuoyunda kendilerine yönelik geniş yer bulan olumsuz, basmakalıp düşünceleri ortadan kaldırmaya geçmiş dönemlerde büyük önem vermişlerdir. Her ne kadar tüm CPA'ler kendilerine ilişkin bu olumsuz kanaati hak etmediklerini ve bu düşüncelerin CPA'lerin aslında ne ile meşgul olduğunu yeterince açıklamadığını düşünseler de, bu durum kamuoyunun yaygın bir biçimde CPA'leri

bu şekilde gördüğü gerçeğini ortadan kaldırmamaktadır.

Enron ve WorldCom skandallarının ve Sarbanes-Oxley yasalarının oluşmasına yol açan diğer olayların ortaya çıkması da CPA'lere ilişkin olumsuz fikirlerin oluşumuna yeni bir boyut kazandırmıştır. Söz konusu bu ortamda gündeme gelen soru şu olmuştur: "CPA'lere ve denetçilere güvenebilir miyiz?"

Kamoyunun tepkisi büyük olmuş ve hızlı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Bu sebeple, CPA'lerin ve muhasebe mesleğinin imajı çabuk ve derin bir şekilde zedelenmiştir. Tüzel kişi, yatırımcı ya da kamu kuruluşu olup olmadığına dikkat edilmeksizin CPA mesleğine bakış açısında genel bir değişim olmuştur. Neredeyse bir anda, CPA'ler "güvenilen danışmanlar" ve kursuz ahlaklı kişiler olarak görülmekten çıkıp, kamuoyunda kendilerine olan inanç açısından güvenilir olup olmadıkları tartışılan kişiler haline gelmişlerdir.

Bununla beraber dikkat çeken durumlardan biri, CPA'leri tanıyan, onlara güvenen ve onlarla çalışanların, CPA mesleğine daha önceden gösterilen güven ve saygıyı, tanıdıkları CPA'lere göstermeye devam etmeleri olmuştur. Kamuoyunun düşüncelerinin olumludan olumsuzaya kayması ne kadar hızlı olduysa, bu güveni tekrar tazeleme başarısı da o kadar hızlı olmuştur. En ilginç olanı ise CPA'lere ilişkin bakış açısının ne kadar hızlı bir şekilde "Tanıdığım CPA'lere güveniyorum, onlar ahlaklı, onurlu ve doğru olanı yapmaya kendilerini adanmış kişilerdir." söylemine dönüşmesidir. Söz konusu bu düşünce, bir halkla ilişkiler kampanyası sonucu oluşmamıştır. Bu durum, eş zamanlı olarak gerçekleşen kimi olayların sonucunda ortaya çıkmıştır.

- CPA'lerin, müşterileri ile ve diğer kişiler ile olan ilişkilerde ortaya çıkan olaylara ve CPA'lerin bu duruma nasıl tepki verdiğine dair açık ve dürüst konuşmaları,

- Yüksek seviyeli başarısızlıkların ortaya çıktığı son olaylarda kamuoyunun tüzel kişilerin rolünü fark etmesi,

- CPA'lere hizmet eden örgütler tarafından CPA'lerin ve iş dünyasının son dönemlerde karşılaştıkları benzer sorunları

geniş kitlelere anlatabilecekleri ortamların yaratılmış olması.

Ortaya çıkan bu durumlardan öğrenildiği üzere, kamuoyunun güveni kolay bir şekilde kazanılmamakta, ancak kolaylıkla kaybedilebilmektedir. Saygınlık uzun yıllar süren faaliyetler ve insanların buna duyduğu güven sayesinde kazanılmaktadır. Bu sebeple, ABD'deki CPA'ler, kamuoyunun kendilerine duydukları güveni tekrar kazanmak için çalışmalarını devam ettireceklerdir.

Sarbanes&Oxley: Ortamı Tamamen Değiştiren Kurallar

Sarbanes&Oxley yasaları, Enron ve WorldCom skandallarının doğrudan sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Söz konusu bu yasalar kamu kuruluşları ve bunları denetleyen CPA şirketleri için olan ortamı önemli seviyede değiştirmiştir.

Bu yasal düzenlemenin amacı ve konusu esasında basittir:

Kamu kuruluşları için yapılan finansal raporlamada, bağımsız denetlemede ve muhasebe hizmetlerinde kaliteyi ve şeffaflığı artırmak, muhasebe uygulamalarında standart bir çerçeve belirlenmesi sürecini yaygınlaştırmak ve kamu kuruluşlarını denetleyen şirketlerin bağımsızlığını kuvvetlendirmek.

Kamu kuruluşlarının ve onları denetleyen şirketlerin söz konusu yasal düzenlemeler sebebiyle karşı karşıya kaldığı değişim süreci, 1934'te benimsenen Güvenlik Değişim Yasası (Securities Exchange Act)'dan bu yana görülen en belirgin değişiklik olmuştur. Konusu ve etkisi çok nettir:

- Kamu Kuruluşu Muhasebe Gözetim Kurulu (The Public Company Accounting Oversight Board) oluşturulmuştur.

- Kamu kuruluşlarını denetleyen CPA şirketleri için olan emsal teftiş programı, yıllık denetimin eklenmesi ile belirgin bir şekilde değiştirilmiştir.

- Kamu kuruluşlarının yönetim kurullarının idaresine belirgin sınırlamalar getirilmiştir.

- Denetim Komitesi önceki zamanlara göre belirgin bir şekilde güçlenmiştir.

- Denetçinin sağlayabileceği tasdik gerektirmeyen hizmetlere sınırlamalar getirilmiştir.

- Birlikte çalışılan denetim partnerlerinin her beş yılda bir değişmesi kararı alınmıştır.

- CEO (Chief Executive Officer) ve CFO (Chief Financial Officer)'ların mali sözleri yerine getirmeleri zorunluluğu doğmuştur.

- Şirket içi kontrollere yönelik geniş incelemelerin, yönetimle işbirliği halinde yapılması gündeme getirilmiştir.

Kişisel açıdan ele alındığında bu zorunlulukların her biri oldukça dikkat çekicidir. Bu değişikliklerin her birinin aynı anda gerçekleşmesi ise kamu kuruluşları ve onları denetleyenler açısından büyük bir öneme sahiptir.

CPA mesleği ve bütünleşmiş Amerika buna yanıt vermektedir. Gerek kamu kuruluşları gerek onların denetçileri için Sarbanes&Oxley yasaları ile başlayan süreç birkaç yıl önce karşı karşıya kalıncadan oldukça farklıdır. Kamuoyu buna tepki vermeye başlamıştır ve kamuoyunda gerçekleştirilen faaliyetlere yönelik bakış açısı gayet olumludur. Elbette birtakım kötüye kullanma örnekleri olmaktadır ve olmaya devam edecektir, ancak bunlar şirketlerin, CPA'lerin ve denetçilerin tümüne mal edilemez.

Sarbanes& Oxley yasalarının diğer bir sonucu da, kamu kuruluşları için denetim yapan şirketlerin ücretlerinde belirgin artış olmasıdır.

	2004	2003
American Express	95.5%	86.8%
Boeing	85.4%	75.1%
Merck	81.8%	77.7%
Alcoa	80.5%	56.8%
Honeywell	77.3%	45.9%
DuPont	73.7%	37.6%
Microsoft	59.3%	38.9%
Procter & Gamble	50.8%	50.8%
Johnson & Johnson	48.1%	30.7%
IBM	30.6%	29.3%

*Denetim ücretlerinin tüm ücretler içindeki %si
Kaynak: Auditnalytics.com*

Kimi şirketler ücretleri belli bir çizgide tutmayı başarırken, kimileri ücretlerde büyük bir artış yapmıştır. 25 Mart 2005'te Wall Street Journal'da çıkan aşağıdaki tablo Dow Jones Borsası'ndaki 30 şirketten 23'ünün açıklamalarına dayanarak denetim ücretlerinin diğer ücretlere olan oranını karşılaştırmaktadır.

İlginç olan şu ki, son yıllarda ortaya çıkan olaylar denetimin değerine yeni bir odaklanmaya sebebiyet vermişse de, bu dikkat farklılaşması özel şirketler ve yerel firmalar için olan ücretlerdeki artış bağlamında yeterince etkili olmamıştır. Bugünün ortamında, yerel firmalar ve özel kuruluşlar yüksek oranda rekabet etmeye devam etmektedirler ve bu ücret merkezli rekabet çok olağan bir durum olarak görülmektedir.

Sarbanes & Oxley Yasalarının Etkileri

Söz konusu bu düzenlemelerin planlanmayan kimi sonuçları da gelişen eğilimlerle birlikte ortaya net bir şekilde çıkmaktadır.

Kamu kuruluşları özele kaymaktadır. Her ne kadar rakamlar henüz yeteri kadar fazla olmasa da, çok belirgin eğilimler ortaya çıkmakta ve belirgin uygulamalar göze çarpmaktadır. Foley&Lardner gazetesinde 2005'te yapılan bir araştırmanın ortaya koyduğu üzere, kamu kuruluşlarının %20'si özel kuruluş olmayı düşünmekte. Bunların birçoğu yıllık gelir olarak 1 milyon \$'ın altında kazanmakta ve "bir arada yönetim ve kamu bildirim reformlarının çok sıkı olduğu" düşüncesi en sık karşılaşılan gerekçe olarak ortaya konulmaktadır.

Özel kuruluşlar, Sarbanes&Oxley standartlarını benimsemektedirler. Buna gerekçe olarak ise bunu yapmanın en doğru yol olduğu görüşü gösterilmektedir. Bu görüşün en sık görüldüğü örgütler ise sivil toplum örgütleri ve amaç ve içerik itibarıyla benzeri kuruluş olan yerlerdir (hastaneler, sağlık kuruluşları vb.). Söz konusu bu kararı almak bir örgüt için büyük bir adım olmakla birlikte, bunun bedelinin olduğu da bir gerçektir. Örgütlerin maliyetlerinin artmasının en sık görülen sebeplerinden biri, denetçinin yapmayı taahhüt ettiği

tasdik gerektirmeyen çalışmaların şimdi başka bir firma tarafından yerine getirilmesi gerekliliğidir. Bu daha çok sivil toplum örgütlerinde ortaya çıkmakta ve söz konusu örgütler denetim için daha fazla bütçe oluşturmak zorunda kaldıklarından örgütün asıl amaçlanan faaliyetlerine daha az bütçe ayırmak zorunda kalmaktadırlar. Bununla beraber, bu kararı almak her örgütün kendi iradesinde olup, kamu kuruluşları ile eş değer faaliyette bulunmak ek maliyetlerden daha önemli olan değerleri sağlar nitelikte görülmektedir.

Gereksiz devlet yasaları ortaya çıkmıştır. ABD Kongresi tarafından yasalaştırılan Sarbanes&Oxley Kuralları, en iyi ve en doğru federal seviyede kontrolü sağlanan bir konuyu ortaya koydu. Söz konusu olan, kamu kuruluşlarının ve onların denetçilerine ilişkin düzenlemelerdir. Bununla beraber, ülke genelinde iyi niyetle tasarlanan ama aslında gerekli olmayan birçok yasa gündeme geldi. Oldukça geniş konulu ve tüm sivil toplum örgütlerinin Sarbanes&Oxley Yasalarına uyumlu olmak ile zorunlu kıldığı bu düzenlemeler, eyalet hükümetlerine hizmet eden herhangi bir şirketin Sarbanes&Oxley düzenlemelerine uygun hareket etmesini öngörüyordu. Söz konusu bu düzenlemelerin gerekli olup olmadığı henüz ileri sürülmemekte ve buna karşı bir tepki olduğu hatta olması gerekenin üzerinde bir tepkinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durum yakından takip edilmelidir. CPA'lerin ve bu mesleğe hizmet eden örgütlerin bu tür yasal tekliflere karşı mücadelesi büyük bir meydan okuyuştur.

Emsal teftişler için şeffaflık çağrısı hızla artmaktadır. Emsal teftişlerin yapılması kararı 1980'lerin sonunda AICPA tarafından CPA mesleğinin kendi düzenlemelerine yönelik başat bir adım olarak alındı. Devam eden yıllarda, birçok eyaletteki muhasebe yönetim kurulları, emsal teftiş yapma düşüncesini benimsedi ve bunu izin belgesine sahip olmanın yasalarla saptanmış bir koşulu olması için çalıştılar. AICPA üyelerinin bu yönde karar almalarının altında yatan sebep, bunun iyileştirici, eğitici ve sonuçlarının güven verici olduğunu düşünmeleridir. Her ne kadar eyaletlerin büyük bir bölümü, emsal teftişi izin

belgesinin bir koşulu olarak kabul etmiş ve bu CPA'lerin büyük bir bölümü tarafından desteklenmiş olsa da, şu an eyalet muhasebe yönetim kurulları, emsal teftiş sonuçlarının doğrudan yönetici otoriteler tarafından (Genellikle bu, eyalet CPA Üyelik Teşkilatıdır.) bildirilmesi için verimlilik düzeyini artıran süreçle ilgilenmektedirler. Buna göre söz konusu sonuçlar aynı zamanda CPA hizmetleri ile ilgilenen tüketicilerin de erişimine açık olmalıdır. Bu henüz çok yeni bir tartışma olup, güven olgusunun merkezine yönelen bir konudur. Şüphesiz bu tartışma canlılığını koruyacak görünmektedir.

Bugünkü Fırsatların Çokluğu

Çok basit bir şekilde söylenebilir ki bugün CPA'ler her zamankinden daha fazla bir iş yüküne sahiptir. Her büyüklükteki ve alandaki iş dünyasını etkileyen yasal düzenlemeler artmaya ve daha karmaşık hale gelmeye devam etmekte, ancak CPA'lerin sağlayacağı uzman görüşe büyük bir ihtiyaç vardır.

Firmalar arasında olan işbirliği, Sarbanes & Oxley Yasalarının 404 numaralı bölümü bağlamında dikkate değerdir. Bu yeni durum, büyük firmaların yerel firmalarla anlaşma yaparken kadro eksikliği yaşamalarından dolayı deneyimli CPA kadrosuna büyük bir talep doğması sonucunu doğurmuştur. Ancak 404 numaralı bölüme istinaden diğer başka mesleklere de ihtiyaç doğup doğmayacağı netlik kazanmamıştır.

Denetim şirketlerine başka konuları danışmak için kendiliğinden yönelen kamu kuruluşları ve bazı özel kuruluşlar, söz konusu uzmanlık ihtiyacını karşılamak için başka yerleri araştırmaktadır. Bu durum ise yerel firmalar için yeni iş fırsatları yaratmaktadır. Ayrıca, CPA şirketleri arasında da büyüyen bir işbirliği söz konusudur. Birçok firma giderek hizmet verilen endüstrilerde ya da sağlanan hizmetlerde daha fazla uzmanlaşmakta ve bu durum başka fırsatların oluşmasını sağlamaktadır.

Gelecek

Gelecek, CPA'ler ve bu meslek için oldukça parlak gözükmektedir. Bu yazıda bahsi geçen eğilimler ve durumların hepsi gerçek olup, birkaç yıl öncesinin olumsuz kanılarından büyük oranda kurtulan yeni bir ortamı ortaya koymaktadır. CPA'ler ve onlara hizmet eden örgütler arasındaki işbirliği hiç bu kadar iyi olmamış ve geleceğe yönelik bakış açısı hiç bu kadar olumlu bir durumu göstermemiştir.

Bununla beraber, her zaman için melseğin tamir edilen imajını zedeleyecek ve CPA'leri ve iş dünyasını olumsuz yönde etkileyecek düzenlemelerin oluşmasına sebebiyet verecek yeni hatalar ortaya çıkma olasılığı söz konusudur. Bu bağlamda mesleğin başarılı bir biçimde ayakta kalabilmesinin anahtarının, tetikte ve uyanık olmaya devam etmek ve CPA'ler arasında geliştirilen işbirliğini ve müşteriler ve kamuoyu tarafından kendilerine duyulan güveni korumak olduğu şeklinde ifade edilebilir.

2002 Yılı Otobüs Üretimi				Yıllık Hafif Ticari Araç Üretimi (%)				Otomobilde En Çok Vergi Türkiye'de (%)			
Çin	81,871	Fransa	2,526	ABD	7,000,354	Brezilya	180,030	İsveç	25	İtalya	20
Brezilya	22,699	İngiltere	2,069	Çin	1,661,640	Almanya	178,100	İspanya	16	İngiltere	18
G. Kore	18,128	Macaristan	1,117	Kanada	1,229,588	İngiltere	175,426	Belçika	22	Almanya	16
Rusya	16,003	Ukrayna	797	Japonya	947,856	Hindistan	76,259	Fransa	21	Türkiye	62
Japonya	11,141	Tayland	300	İspanya	520,252	Pakistan	9,132				
Almanya	9,745	Arjantin	71	G. Kore	444,914	Özbekistan	6,849				
				Fransa	358,986	İran	5,000				
				İtalya	259,532	Ukrayna	1,294				
				Rusya	187,531	S. Karadağ	868				
Referans, 20.12.2004, Kaynak: Nationmaster				Referans, 22.12.2004, Kaynak: Nationmaster				* 1600cc grubu otomobil taşıt alım vergisi 17.08.2005 Referans, Kaynak: Otomotiv Distribütörleri Derneği			